

УДК 37.016:81:378.147:811.161.2:811.124:614.253.4
 DOI <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2026.1.16038>

Мирослава Сидора

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1112-8187>

Дніпровський державний медичний університет

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЛАТИНСЬКОЇ МОВ ЯК КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Myroslava Sydora

Dnipro State Medical University

INTERDISCIPLINARY LINKS BETWEEN UKRAINIAN AND LATIN LANGUAGES AS A COMPONENT OF FORMATION OF LANGUAGE PROFICIENCY OF MEDICAL STUDENTS

Анотація. Статтю присвячено дослідженню міждисциплінарних зв'язків як основи дидактичного принципу послідовності й систематичності навчання. Відзначено їх важливість у процесі підготовки висококваліфікованого, всебічно розвинутого медичного фахівця. Мовна підготовка – це невід'ємна складова частина формування загальної професійної компетентності лікаря, оскільки від рівня знання фахової мови залежить успішність навчання та ефективність професійної діяльності (робота з інформаційними джерелами, документацією, різні види комунікації), тому вона потребує постійної роботи щодо вдосконалення методичних підходів, пошуку нових форм викладання. Українська мова професійного спрямування та латинська мова, які вивчаються на I курсі медичного ЗВО, покликані створити уявлення про структуру, систему й особливості функціонування медичної мови, закласти основи мовної компетентності. У статті проаналізовано труднощі, з якими стикаються здобувачі вищої освіти, та запропоновано практичні підходи до їх розв'язання. Дисципліни мовного циклу пов'язані не лише зі спеціальними дисциплінами, але й мають сталі взаємні міждисциплінарні зв'язки, що зумовлено віковою історією розвитку мови медицини. Це дає широкі можливості до їх використання як додаткового засобу формування понятійно-термінологічного апарату та підвищення грамотності. Визначення та активізація дотичних тем обох мов дозволяє в умовах невеликої кількості годин збільшувати та урізноманітнювати можливості їх практичного відпрацювання, адаптувати набуті раніше знання до фахової термінології, створювати та закріплювати асоціативні зв'язки між різномовними компонентами, автоматизувати граматичні навички. На прикладі клінічних термінів-комполітів показано можливості використання міждисциплінарних зв'язків. Окреслено перспективи подальшого аналізу, визначення та практичного застосування міждисциплінарних зв'язків мов професійного спрямування.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки; латинська мова; українська мова професійного спрямування; професійна мовна компетентність; фахова мова.

Abstract. The article is devoted to the study of interdisciplinary links as the basis of the didactic principle of consistency and systematic training. Their importance in the process of training a highly qualified, comprehensively developed medical specialist is noted. Language training is an integral component of the formation of a doctor's general professional competence, since the level of knowledge of the specific language determines the success of training and the effectiveness of professional activity (working with information sources, documentation, various types of communication), therefore it requires constant work on improving methodological approaches, searching for new forms of teaching. The Ukrainian language for specific purposes and Latin, being studied during the first year of higher medical education, are designed to create an idea of the structure, system and features of functioning of the language of medicine, to lay the foundations for language proficiency. The article analyzes the difficulties encountered by higher education seekers and suggests practical approaches to solving them. The disciplines of the language cycle are not only related to special ones, but also have stable mutual interdisciplinary links, which is due to the centuries-old history of the development of the language of medicine. This provides ample opportunities for their use as an additional means of forming the conceptual and terminological apparatus and improving literacy. The definition and activation of related topics of both languages allows, in a small number of hours allocated, to increase and diversify the possibilities of their practical development, adapt previously acquired knowledge to industry-specific terminology, create and consolidate associative links between different language components, and automate grammar. The example of clinical composite terms shows the possibilities of using interdisciplinary links. The prospects for further analysis, definition and practical application of interdisciplinary links of languages for specific purposes are outlined.

Key words: interdisciplinary links; Latin, Ukrainian for specific purposes; industry-specific language proficiency; special language.

Вступ. Формування професійної компетентності фахівця будь-якої галузі, зокрема й медичної, потребує комплексного підходу, який дозволяє створити чітку систему теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для успішної діяльності у вибраній сфері. Серед фундаментальних та прикладних дисциплін, які вивчаються у процесі здобуття вищої медичної освіти, важливу роль відіграють мови (українська, іноземна, латинська), які разом становлять професійну мову – інструмент засвоєння та подальшої реалізації спеціальних знань й умінь. Мовна підготовка фахівця – необхідний складник у процесі формування широкого спектра професійних компетентностей, яким має володіти сучасний спеціаліст, адже «професія лікаря вимагає не лише фахової майстерності, а й широкої мовної підготовки, оскільки пов'язана з інтенсивним усним і писемним спілкуванням, передбачає активну мовленнєву практику, потребує точного вираження понять і категорій у різних сферах медицини. Тому заклад вищої освіти покликаний сформувати у студентів мовну компетентність, яка є складником фахової культури майбутнього лікаря» (Burda et al., 2011, p. 74). Мови, що вивчаються в медичних ЗВО, становлять нерозривну цілісність, сформовану століттями наукового пошуку та лікарської практики. Міждисциплінарні зв'язки цих навчальних дисциплін, їх систематична актуалізація є важливим й необхідним компонентом формування й розвитку професійної мовної компетентності.

Мета роботи. З огляду на актуальність питання формування мовної компетентності студентів-медиків метою роботи є:

- узагальнення педагогічних спостережень під час викладання латинської та української мов;
- аналіз проблем і труднощів, які виникають у процесі вивчення професійної мови;
- визначення дотичних точок, потенціалу та можливостей використання міждисциплінарних зв'язків латинської та української мов.

Методи дослідження: педагогічне спостереження, аналіз та порівняння результатів навчання, узагальнення педагогічного досвіду, опитування здобувачів вищої освіти

Рівень дослідження проблеми. Питання ефективності мовної підготовки студентів медичних ЗВО постійно перебуває під пильною увагою науковців та викладачів-практиків. У наукових розвідках досліджуються різні аспекти формування професійної мовної компетентності, що разом створює цілісну картину поступу наукової філологічної та педагогічної думки й дозволяє використовувати надбаня вчених з метою вдосконалення навчання мов. Різнібічні питання мовної підготовки (вивчення латинської, української, іноземної професійного спрямування),

зокрема студентів-нефілологів, досліджували такі науковці: К. Климова, Г. Іванишин, О. Балалаєва, О. Стукало, О. Кісельова, Є. Світлична, О. Беляєва, Ю. Бражук, А. Дрожевська, Г. Юрчак, Г. Паласюк, І. Ворона та інші. Як слушно зазначає науковиця А. Ткач, «нового статусу набуває лінгвістичний кластер у сучасній медичній освіті. Українська мова, іноземна мова, латинська мова, риторика – перелік ключових дисциплін інформаційно-комунікативного кластера в навчальних планах закладів вищої медичної освіти» (Tkach A. V, 2024, p. 1). Водночас навчання мов як складова частина професійної підготовки розглядається в контексті інтеграції вищої освіти. Питання інтеграції наук та міждисциплінарного підходу як основи безперервної професійної підготовки розглядаються науковцями в різних площинах: загальні теоретичні засади (праці Р. Гуревича, І. Козловської та ін.); міждисциплінарні зв'язки в професійній освіті (праці Г. Патлатої, І. Гуменної, Я. Нахасової, В. Шацького тощо); інтегративні особливості курсу латинської мови (праці О. Балаласової, О. Беляєвої А. Ткач, О. Гайди, Н. Місник та ін.). У низці робіт розглядаються питання міждисциплінарних зв'язків як дисциплін гуманітарного циклу та фундаментальних і прикладних (А. Ткач та ін.), так і різних мов у їх професійній цілісності й нерозривності (Г. Патлата та ін.). Як зазначають автори, «під час вивчення анатомічної та гістологічної термінології майбутніми лікарями здійснюється кооперація різних наукових дисциплін першого року навчання («Медична термінологія з основами латинської мови», «Медична біологія», «Анатомія людини», «Гістологія, цитологія та ембріологія», «Українська мова» та ін.), у межах яких відбувається циркуляція загальних понять для розуміння явищ у процесі термінотворення та коректному їх вживанні, що становить основу міждисциплінарного підходу в професійній підготовці майбутніх лікарів». (Blahun et al., 2023, p. 111).

Результати дослідження. Вивчення мов професійного спрямування здійснюється одночасно саме на I курсі, оскільки в цей час закладаються основи професійної мовної компетентності, формується уявлення про фахову мову, її структуру, взаємозв'язки, накопичується базовий лексичний матеріал, відпрацьовуються граматичні компетенції, тобто створюється мовна строма, на яку далі накладаються нові шари термінології. Цей процес можна визначити як професійну мовну адаптацію, яка викликає низку труднощів і проблем, серед яких дослідники зазначають: «невелику кількість годин, відведених на вивчення дисципліни <...>; відсутність довузівської підготовки студентів; великий обсяг лексичного <...> та граматичного матеріалу, що є непростим випробуванням для студентів-нефілологів. Варто зазна-

чити, що високий рівень знань іноземних мов не є необхідною умовою вступу в медичні ЗВО, тому студенти I курсу у своїй більшості не мають сформованих лінгвістичних навичок, розуміння ґрунтовного аналізу мовних одиниць тощо» (Patlata, 2022, p. 274). Окрім того, дослідники зазначають, що «багато хто не тільки зі студентів, а й навіть із науковців не бачить сенсу викладання й використання латини: на їхню думку, найбільш сучасною та важливою є англійська мова. Адже в сучасній медицині англійська стає основною для міжнародного спілкування, стажування, написання наукових публікацій і професійної діяльності. Це призводить до зниження мотивації студентів до вивчення латини, оскільки вони віддають перевагу англійським термінам, які, на їхню думку, є більш актуальними в майбутній практичній діяльності» (Аропенко & Shubkina, 2025, p. 26). За педагогічними спостереженнями, до цих проблем можна долучити ще й такі:

1. Багатоміліардна історія формування медичної мови, ґрунтована на поступовому поетапному розвитку медицини, призвела до складного композиційного утворення як на етимологічному, так і морфологічному, фонетичному, орфографічному, синтаксичному рівнях.

2. Несприйняття здобувачами освіти дисциплін мовного циклу як єдиної, нерозривної, живої системи. Вивчення кожного предмету відбувається ізольовано, обмежено, відокремлено від інших.

3. Студенти-нефілологи, зокрема й медики, не мають сформованих навичок мовного аналізу – лексичного, морфологічного тощо. Відповідно, накопичення професійної лексики без її систематизації, розуміння граматичних, семантичних процесів, знання етимології, історичних етапів розвитку мови призводить до хаотичності та поверховості мовної підготовки.

Окрім того, тестова форма контролю, яка практикується в середній школі, спрямована на перевірку знань правил й умінь ними користуватись відособлено, а не в сукупності та взаємозв'язку, що утруднює глибоке розуміння тексту, причинно-наслідкових зв'язків, грамотне формулювання зв'язного усного чи письмового мовлення.

Процес «входження» в мову професії відбувається одночасно в різних циклах навчальних дисциплін, але на різних рівнях, навіть українська та латина мають мету, завдання, наповнення, які відрізняються. Але саме ці дисципліни дозволяють усебічно розкрити особливості фахової мови та сформуванню професійну мовну компетентність майбутнього лікаря. Студенти I курсу, за винятком випускників фахових коледжів, ліцеїв тощо, одержують загальну середню освіту, мають базові знання з української мови, тож важливим завданням є адаптувати набуті знання, вміння та

навички до нового вузькоспеціального лексичного матеріалу, що потребує глибокого аналізу навчального матеріалу, розуміння мовних процесів. Водночас латина – нова мова, вивчення якої потребує чималих зусиль до розуміння граматики, запам'ятовування лексичного матеріалу. З огляду на це логічним є сприйняття цих предметів як окремих, не пов'язаних між собою дисциплін, і наслідком цього є письмові роботи з латини, де багато помилок в українських перекладах або тлумаченнях. Хоча в разі запитання чи зауваження автор роботи зазвичай добре пам'ятає українське правило, проте не активізує його, аргументує тим, що робота з латини й оцінювання також. Але грамотність фахівця має бути не вибірковою, а повною, всебічною. Тож виникає питання щодо вироблення автоматичних умінь і навичок писемного й усного мовлення, яке досягається шляхом багаторазового повторення, а враховуючи невелику кількість годин, відведених на мовні дисципліни, його бажано практикувати на заняттях з обох предметів, тримаючи у фокусі уваги дотичні теми та можливості їх повторення. Це збігається з думкою І. Ворони, що «формування граматичної компетенції досягається лише завдяки виконанню численних письмових вправ різного ступеня складності та зверненню уваги на допущені граматичні помилки з детальним неодноразовим роз'ясненням правил упродовж всього періоду вивчення латинської мови» (Vorona, 2023, p. 130), додамо – й української.

Використання міждисциплінарних зв'язків мовних дисциплін дає широке поле можливостей для подолання зазначених труднощів. Зокрема, високий потенціал їх актуалізації спостерігається під час вивчення клінічної термінології, основною метою якої є «оволодіння методами і технічними прийомами для розуміння й конструювання медичних термінів, які утворені на основі греко-латинських терміноелементів. Опанувавши найпоширеніші частотні латинськомовні корені та кінцеві терміноелементи грецького походження, ми можемо отримати такі основні навички, як визначення загального змісту складних однослівних клінічних термінів-комполітів, утворення однослівних і багатослівних клінічних термінів (діагнозів) за заданим значенням» (Brazhuk & Drozhevskaya, 2024, p. 11).

Хоча точиться багато дискусій щодо використання власне української лексики та запозичень з латини та грецької мови, на цей час очевидним є факт активного використання термінів греко-латинського походження в клінічних дисциплінах, тож їх вивчення є актуальним як для курсу української, так і для латинської мов.

Вивчення словотворчих елементів, похідних слів, способів та продуктивних моделей словотворення клінічних термінів водночас дозво-

ляє закріплювати навички правопису та орфографії української мови на основі спеціальної лексики, оскільки кожна з тем має перехресні зв'язки. До прикладу, правила вживання апострофа в словах іншомовного походження, які вивчаються в шкільній програмі, активізуються в процесі вивчення різних тем з латини. Професійна медична термінологія послуговується словами «кон'югація», «кон'юнктивіт», «ін'єкція», «ад'ювантний» тощо, що дозволяє, з одного боку, адаптувати загальні знання до спеціальної лексики, а з іншого – подати латинські похідні (*conjugatio, conjunctivitis, injectio, adjuvans*), одночасно закріплюючи правопис, семантику слова, похідної основи чи морфеми.

Використання нерозривного сталого зв'язку тем розділу «Клінічна термінологія» з темою «Правопис слів іншомовного походження» дозволяє одночасно досягати декількох цілей:

- розвинути навички морфологічного аналізу лексики обох мов;
- створити стійкі асоціативні зв'язки між різномовним написанням та значенням;
- адаптувати знання правопису іншомовних слів до української медичної термінології і водночас закріплювати правопис греко-латинських термінів.

Наприклад, суфікс *-itis* передається українським *-um (-im)* залежно від попереднього приголосного (*nephritis* – нефрит, *otitis* – отит, *myositis* – міозит, *spondylitis* – спондиліт, *pyelitis* – пієліт, *gonitis* – гоніт тощо), що дозволяє відпрацьовувати правило «дев'ятки» на матеріалі професійної лексики та закріплювати його на автоматичному рівні.

Розгалуженість зв'язків на різних мовних рівнях можна досліджувати й застосовувати в освітньому процесі в обох напрямках: від латини до української і навпаки. Акцентування уваги та пошук цих зв'язків мають бути постійним напрямом у процесі вивчення термінології, адже, як слушно зазначають учені, «варто, щоб наукова дисципліна була відкритою щодо нових когнітивних схем, які переносяться із суміжних і більш віддалених наукових дисциплін і мають для неї евристичну значущість» (Humenna, Nakhaieva & Shatsky, 2021, p. 89).

Процес «занурення» у професійну мову відбувається одночасно в різних площинах: вивчення нового лексичного матеріалу; адаптація раніше одержаних знань до спеціальної лексики; формування мовних умінь та навичок; поступове створення уявлення про систему та особливості функціонування фахової мови; закріплення практичних навичок, доведення їх до автоматизму.

Автоматизм мовних навичок дозволяє не звертатись щоразу до теорії, пригадувати правила та моделювати правильний шлях творення, напи-

сання чи використання терміна, а на підсвідомому рівні виконувати певні алгоритми акту усного або письмового мовлення.

Формування та закріплення асоціативних зв'язків між різномовними складниками фахової мови на лексичному, морфологічному рівнях дозволить під час подальшого вивчення медичних дисциплін вплітати нові елементи у сформовану на перших курсах систему професійної мови. З огляду на труднощі вивчення мов на I курсі та важливість формування основ фахової мовної компетентності окремої уваги та систематичної роботи потребує професійна мовна «адаптація» майбутнього лікаря.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Майбутні лікарі, як і будь-яка інша професійна група, потребують скрупульозної роботи над формуванням професійної мовної компетенції, що передбачає, серед іншого, використання міждисциплінарних зв'язків з метою формування цілісного уявлення про фахову мову, створення додаткових можливостей для відпрацювання практичних навичок. Міждисциплінарність як принцип навчання дозволяє вибудовувати мости як між мовними і спеціальними дисциплінами, так і власне в середині мовного циклу. Вивчення термінології як основи фахової мови потребує залучення різних методів і форм навчання, що дозволяє розглядати та досліджувати мовні рівні її актуалізації: фонетичний, лексичний, граматичний, морфологічний, синтаксичний.

Навчальні дисципліни «Українська мова професійного спрямування» та «Латинська мова» є не лише окремими предметами гуманітарного циклу, але й нерозривними складниками професійної медичної мови, які переплітаються та взаємодоповнюють одна одну за різними принципами й алгоритмами, що формувались протягом віків становлення медичної мови. Завданням викладача є поступово розкривати ці зв'язки, використовувати їх потенціал у процесі навчання, що дозволить:

- 1) сформувати уявлення про структуру й особливості функціонування фахової мови;
- 2) закласти основи понятійно-термінологічного апарату;
- 3) створити стійкі асоціативні зв'язки між термінами, граматичними явищами обох мов;
- 4) адаптувати набуті раніше знання до нового фахового матеріалу;
- 5) виробити автоматичні мовні навички шляхом одночасного відпрацювання та багаторазового повторення на заняттях з української і латинської мов.

Перспективами подальших досліджень є аналіз міждисциплінарних зв'язків української та латинської мов, визначення дотичних тем на орфоепічному, морфологічному рівнях, шляхи та методи їх практичного застосування.

Інформація про фінансування. Авторка заявляє про відсутність фінансування для проведення цього дослідження та написання цієї статті.

Інформація щодо конфлікту інтересів. Авторка заявляє про відсутність будь-яких реальних або потенційних конфліктів інтересів.

Внесок автора. Мирослава Сидора – розробка ідеї та формулювання мети дослідження; розробка методології та дизайну дослідження;

збір даних або проведення експерименту; упорядкування та підготовка даних; статистичний та аналітичний аналіз даних; підготовка первинного варіанту рукопису; упорядкування та підготовка даних; наукове керівництво дослідженням; організаційне забезпечення виконання дослідження.

Авторка схвалила остаточний варіант рукопису.

References

1. Aponenko, I. M., & Shubkina, K. A. (2025). Latin language in modern medical education: challenges and prospects. *Medical Education*, (1), 24–29. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2025.1.15367>

2. Blahun, S.S., Naumenko, O.M, & Stuchynska, N.V. (2023). Interdisciplinary approach to the study of anatomical and histological terminologies by future doctors. *Innovate Pedagogy*, (61), 108–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.20>

3. Brazhuk, Y., & Drozhevskaya, A. (2024). The importance of the latin language in the system of ukrainian medical education. *Медицина та фармація: освітні дискурси*, (2), 9–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-2-2>

4. Burda, K. L., Zalipska, I. Ya., Zevako, V. I., Melnyk, T. P., Pryshlyak, A. M., Savaryn, T. V., & Yukalo V. Ya. (2011). Linguistic competence of students of medical higher establishments as a part of professional culture of a future doctor *Medical Education*, (4), 74–76. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.v0i4.1086>

5. Vorona I. I. (2023). System of exercises for the formation of grammatical competence of future doctors at the lessons of latin. *Medical Education*, (3), 127–131. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.3.14279>

6. Humenna, I. R., Nakhaieva, Y. M., & Shatsky, V. V. (2021). Interdisciplinary approach to the formation of students' academic communicative competence in a medical institutions of higher education. *Medical Education*, (3), 87–91. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2021.3.12601>

7. Pastyrskaya, I. Ya. (2019). Interdisciplinary connections as a propaedeutic stage of the development of the integration of the content of education. *Innovate Pedagogy*, (12), 17–20. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-2.03>

8. Patlata, H. V. (2022). Unity of studying ukrainian and latin languages as a basic component for successful language professional competence formation of medical workers. *Opera in Linguistica Ukrainiana*, (29), 270–284. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2022.29.262412>

9. Tkach, A. V (2024). Actualization of the interdisciplinary potential of teaching the professional Ukrainian language in institutions of higher medical education. *Academic Visions*, (31), 1–8. Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1124/1104/1117>

10. Tkach, A. (2025). Professional vocabulary in the paradigm of general competencies of students in higher medical and pharmaceutical education. *Image of the Modern Pedagogue*, 3(222), 71–75. Retrieved from: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=49325>

Електронна адреса для листування: 201_25@dmu.edu.ua

Дата першого надходження статті до видання: 05.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)